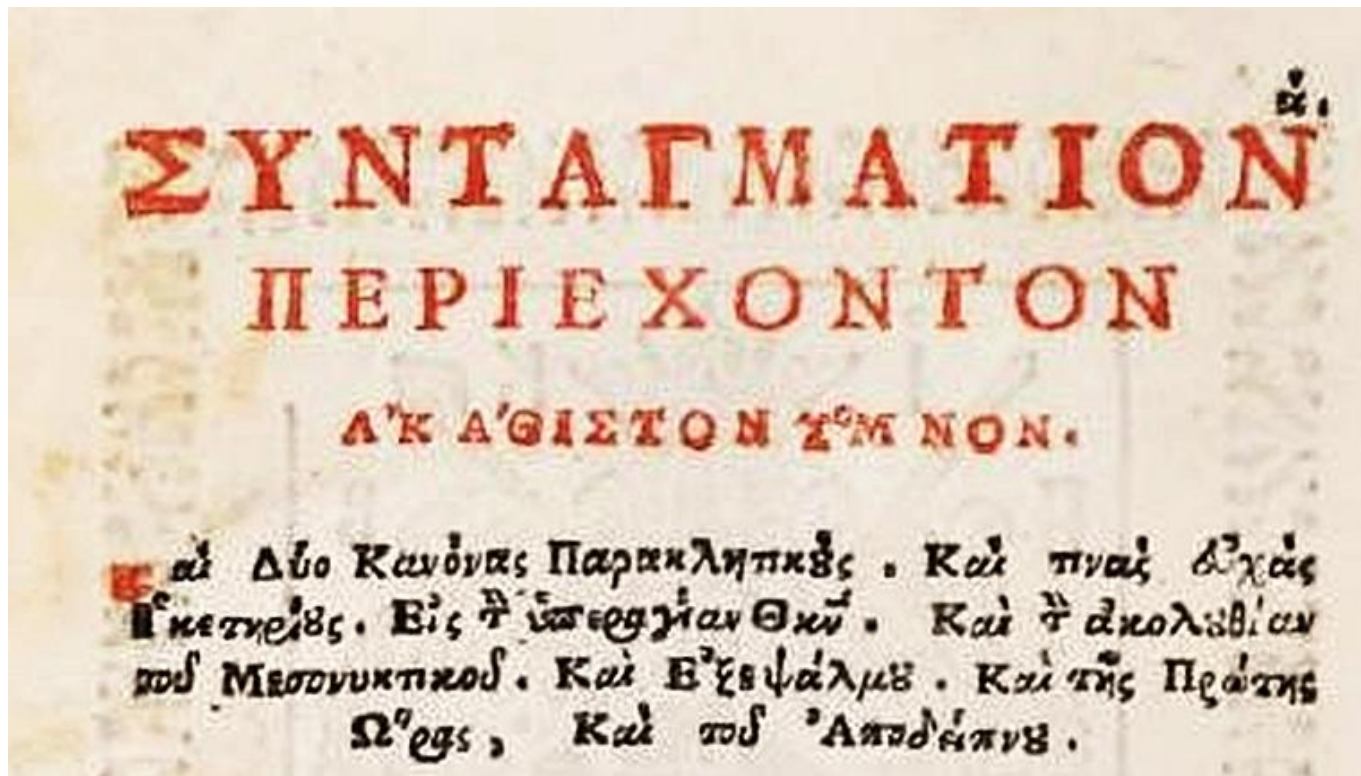


O realizare tipografică de excepție a Sfântului Ierarh Antim Ivireanul



Opera creștină culturală, duhovnicească și misionară a Sfântului Antim Ivireanul se întregește prin descoperirea unei tipărituri necunoscute bibliografiilor românești și celor din străinătate. Strădaniile Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, în slujba celor mulți, începute încă din zorii vieții sale de ieromonah ierusalimitean, cu sprijinul și darurile bogate ale domnitorilor români, fac din acest mare cărturar de la noi unul dintre cei mai mari filantropi ai românilor. Expresiile spre folosul de obște și spre trebuința preoților și a norodului care se regăsesc mereu în prefețele sale sau ale colaboratorilor săi, spre a justifica direcția nenumăratelor sale osteneli materiale și spirituale, reprezintă crezul său, ca unul care a fost un adevărat binefăcător al neamului românesc.

Cartea imprimată cu osteneala Sfântului Antim se adaugă acum bogatului său repertoriu Antim Ivireanul – Opera tipografică (ed. coord. arhim. Policarp Chițulescu, Editura Institutului Cultural Român, București, 2016). Este vorba de o carte în limba greacă, tipărită la Snagov, în anul 1695 septembrie 1, cu cerneală roșie și neagră. Titlul ei complet, redat în traducere, sună astfel: Broșură (Syntagma) cuprinzând Imnul Acatist [al Maicii Domnului] și două canoane mângâietoare cu rugăciunile lor către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, cu

Rânduiala Miezonopticii, a Hexapsalmului [Psalmii Utreniei] și a Ceasului întâi și a Pavecerniței. Acum nou tipărită și afierosită Prealuminatului și Preaînălțatului, Preaîmpodobitului Stăpânitor și Voievod al întregii Ungrovlahii, Domnul Domn Ioan Constantin Brâncoveanu Voievod. De către cel mai mic între ieromonahi Antim din Iviria. În Sfânta Mănăstire – a Intrării în Biserică [a Maicii Domnului] – a Snagovului, în anul 1695 în luna septembrie 1.

Cartea, format 15 cm x 12 cm, are 46 de pagini și este numerotată cu litere din alfabetul grecesc, începând chiar cu foaia de titlu. Titlul este scris tot cu două culori, foaia de titlu conținând și câteva ornamente tipografice modulare. Pe versoul foii de titlu se găsește stema domnitorului Constantin Brâncoveanu reprezentând corbul Țării Românești cu inițialele chirilice ale voievodului: I(o) K(onstantin) B(râncoveanu) V(oievod) D(omn) O(blăduitor) (al) Ț(ării) R(omânești) și cu șase versuri la stemă. Prefața dedicatorie a Sfântului Antim către voievod este în versuri. Stema acestei cărți mai fusese utilizată în lucrarea Manual în contra schismei papistașilor tipărită la București, în 1690, dar fără inițialele domnitorului. Stema Syntagmationului este însă identică cu cea din Psaltire, București, 1694, ediția pentru Moldova. După ce s-a utilizat acest tip de stemă în 1695, abia în 1700 va apărea din nou, tot într-o tipăritură de Snagov, Învățăături creștinești, imprimată de Gheorghe Radovici, ucenicul Sfântului Antim.

Conținutul acestei cărți mici intitulată Syntagmation este destul de puțin obișnuit. Titlul de lucrare mică arată că avem de-a face cu o carte care nu se adresează neapărat stranei sau slujbelor săvârșite în biserici, ci mai degrabă uzului individual, personal.

Noua tipăritură aduce informații mai exacte asupra începerii activității tipografiei de la Mănăstirea Snagov. Până acum, prima tipăritură ieșită din noile teascuri de la Snagov era considerată Orânduiala Slujbei Sf. Constantin și Elena purtând ca an de apariție 16961. Acum, nou descoperita tipăritură Syntagmation imprimată în 1695 septembrie 1 devansează cu un an începutul activității tipografice de la Mănăstirea Snagov. Totodată, Syntagmation este și prima tipăritură grecească de la Snagov, nu Antologhionul din 1697 cum se știa până acum; tot în 1697, apăruseră, în grecește, lucrarea lui Ioan Cariofil Manual despre câteva nedumeriri și Panegiricul despre Marele Constantin al lui Gheorghe Maiota.

Se cunoaște că Sfântul Antim a venit la Snagov în 16942. El a organizat, ca egumen, viața liturgică de acolo, dotând totodată instalația tipografică cu toate cele necesare, inclusiv cu personal calificat. Tipografia a fost domnească până în 1701, când proprietar a devenit Sfântul Antim3.

Astfel, îndată ce materialul tipografic a fost gata la Snagov, prima carte a apărut la 1 septembrie 1695. Se vede treaba că garnitura de literă grecească a fost prima completă, de vreme ce prima carte ieșită din noua tiparniță este grecească. Următoarea carte, apărută în 1696, va fi tipărită cu literă chirilică, în românește și slavonește, întru cinstirea ocrotitorilor spirituali ai domnitorului martir Constantin Brâncoveanu. Litera grecească din Syntagmation, ca și ornamentele sale tipografice sunt cele care vor fi utilizate și la realizarea Antologhionului apărut doi ani mai târziu, în 1697.

Legătura exemplarului descris de noi este realizată din piele brun-roșcată. Pe coperta I a fost incizată la rece, cu aur, crucea pe care este răstignit Hristos, la picioarele Crucii aflându-se Maica Domnului îndurerată.

Un lucru interesant este acela că în exemplarul pe care îl descriem, după paginile tipărite, urmează 34 de pagini manuscrise, în limba română, purtând titlul scris cu roșu: Molitvele scoase osebi den sfânta psaltire. Titlul este situat sub un frontispiciu elegant, realizat cu penița în tuș roșu și negru. Grafia textului fiind specifică secolului al XVII-lea, putem crede fie că un posesor și-a completat cartea de rugăciuni, fie că adaosul era o variantă pregătită pentru o tipărire care nu s-a mai realizat. Să menționăm faptul că un cititor de limbă greacă nu putea găsi în Psaltirile grecești aceste Molitve, de aceea, probabil, le-a extras din Psaltirea românească și le-a atașat aici.

Dacă între edițiile Psaltirilor pentru București și Moldova, apărute la București în 1694 și Orânduiala Slujbei Sf. Constantin și Elena de la Snagov din 1696, era o pauză în activitatea Sfântului Antim, noua descoperire, Syntagmation (Snagov, 1695), unește aceste realizări tipografice, dovedind că nu a existat o sincopă în activitatea sa tipografică. Notăm și faptul că în 1697 a apărut la Snagov Evanghelia în românește și în 1699, Carte sau lumină. Se credea că în 1698 ar fi fost o pauză în mersul tiparniței de la Snagov. Descoperirea tot a unei cărți de rugăciuni intitulate Acatist, imprimată la Snagov, în 1698, a arătat că nu a existat nici atunci o întrerupere a realizărilor tipografice din mănăstire. Acest Acatist de mici dimensiuni, împodobit cu multe gravuri, apărut în 1698 reprezintă un unicat mondial și se păstrează astăzi în Biblioteca Sfântului Sinod.

Note:

1 Bibliografia Românească Veche, Bucu-rești, 1903, vol. I, p. 341; Doru Bădără, Tiparul românesc la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 1998, p. 74.

2 Arhim. Policarp Chițulescu, Știri despre unele cărți și odoare de la Sfântul Antim Ivireanul. O evaluare recapitulativă, în vol. Lumina lumii, anul XXVI, nr. 26, Râmnicu Vâlcea, 2017, pp. 158-167.

3 Doru Bădără, Tiparul românesc... p. 75.

ziarulumina.ro